

Tatjana Tkalčec

DJETINJSTVO, MLADOST I ŠKOLOVANJE DR. KARLA PL. HORVATA

Karlo Horvat rođen je 22. rujna 1874. godine u Križevcima i kršten istoga dana kao Carolus Eduardus Horvat. Roditelji su mu Emericus (Mirko) i Maria rođ. Bukveš.

Kumovi su bili gosp. Eduardus Angjel i gđa Theresia udova Ferkić, rimokatolici, a kateheta Joan (Ivan) Mikac.¹

Njegovi roditelji vjenčali su se u Križevcima 22. 10. 1868. godine. Otac je upisan kao Horvat Emericus, *funarius*. Iz podataka se vidi da je majka porijeklom iz Osijeka te da su njeni roditelji bili Michael i Maria Bukveš. Mirkovi roditelji su Franciscus i Cecilia Horvat. Mirko je vjenčan u dobi od 26 godina (s time da su godine njegove starosti nešto prepravljane), a Maria u dobi od 24 godine. Pod bilješkama stoji za supružnike *producti producendis*.²

Karlo Horvat bio je plemenitog porijekla. U potvrdnici prava kalničkih plemenitaša, koju je 29. listopada 1646. godine u Požunu (Bratislavi) izdao kralj Ferdinand III., imenom i prezimenom se spominje neki Matija Horvat ili Ferljučić (Matthia Horvath, aliter Ferliuchich) iz Gornjeg Bogačeva.³ On je vjerojatno bio predak obitelji Horvat iz Križevaca. Iako su Horvatovi bili plemenitog porijekla i imali neke posjede u Gornjem Bogačevu⁴, imovinsko stanje obitelji očito je bilo loše. U izvorima se kao zanimanje Mirka, oca Karla Horvata, najčešće spominje užar, zatim čizmar,

gostioničar pa i zvonar, a rjeđe posjednik. Ne samo promjene zanimanja oca, već i podatak da je Karlo Horvat tijekom gimnazijskog školovanja bio "oprošten" plaćanja školarine, govore nam o slabom ekonomskom stanju obitelji Horvat.

Pri pokušaju da proučimo porijeklo Karla pl. Horvata na osnovi isprava (matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih) zapeli smo već kod datuma rođenja njegova oca. Budući da K. Horvat potječe iz plemenite porodice Horvat koja je u Križevačkoj županiji imala svoje posjede, pokušali smo naći daljnje podatke iz knjige rođenih 1842. godine, kada se, prema podacima da je 1868. godine imao 26 godina, trebao roditi otac Karla Horvata. Međutim, te godine u križevačkoj župi nije rođen niti jedan Horvat. S pretpostavkom da prepravljana godina njegove starosti u knjizi vjenčanih nije bila točna, pregledavajući popis rođenih u godinama prije i poslije 1842., naišli smo na podatak o krštenju Mirka Horvata 11. kolovoza 1840. godine: *Ila Mense Auguste Baptisatus est Emericus filius legitimus Nobilis Civis Georgii Horvath et uxoris ejus Caeciliae natae Shipushich*...⁵ U to su se vrijeme djeca krstila isti ili odmah drugi dan po rođenju. Zbunjujuća je činjenica da se ovdje navodi ime oca *Georgius*, a ne *Franciscus* kao u knjizi vjenčanih iz 1868. godine. Nadalje se iz spisa može pratiti da je Juraj (Georgius) Horvat bio profesor po struci. Iako smo iz isprava sakupili još brojne podatke o pl. Juraju Horvatu, njegovoj djeci i supruzi Ceciliji ili Cili, nije bilo moguće sa sigurnošću ustanoviti radi li se o djedu Karla Horvata pa je traganje obustavljeno.

Obitelj Horvat živjela je u Križevcima u današnjoj Frankopanskoj ulici.

¹ *Matična knjiga rođenih rimoktoličke župe Križevci 1858.-1875.* Zbirka matica Državnog arhiva, Bjelovar 296, broj arh. jedinice 151.

² *Matična knjiga vjenčanih rimoktoličke župe Križevci 1858.-1877.* Zbirka matica Državnog arhiva, Bjelovar 296, broj arh. jedinice 154.

³ Dobronić, Lelja (1998): *Kalnički plemenitaši*. Križevci.

⁴ Dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević je na Znanstvenom kolokviju o životu i djelu dr. Karla Horvata, održanom u Križevcima 12. 12. 2000. godine iznijela podatak (na temelju arhivske građe Filozofskog fakulteta u Zagrebu) da je K. Horvat sin vlasnika posjeda Bogačevo, Mirka Horvata. Njeno predavanje u proširenom obliku objavljeno je u ovome broju časopisa *Cris*.

⁵ *Matična knjiga rođenih 1837.-1857.* Župa Križevci, knjiga 554, Državni arhiv u Zagrebu.

U Knjizi zavičajnika do 1918. godine⁶ upisani su sljedeći podaci o mjestu stanovanja obitelji Horvat:

HORVAT	Mirko	Križevac	340
	Maria	atto	340
	Dragutin	atto	340
	Franjo	atto	340
	Ivan	atto	340

U Maticama knjiga rođenih nema podataka koji bi ukazivali da bi Ivan mogao biti treći sin Mirka i Marije Horvat, koji je možda umro mlad pa se u kasnijim dokumentima ne javlja. Prije je vjerojatno da je to starija osoba, član obitelji (možda Mirkov brat ili stric), koja je umrla negdje iza 1918. g. To potvrđuju i podaci o suvlasništvu Ivana i Mirka nad kućama br. 340 i 177, koje su se nalazile neposredno jedna do druge usprkos velikoj razlici u brojevima. Radi se o staroj gradskoj numeraciji kada nisu postojala imena ulica već su kuće po cijelom gradu numerirane u smjeru obrnutom od kazaljke na satu, odnosno u smjeru kazaljke na satu. Prva poznata numeracija počinjala je u današnjoj Ulici Ivana Zakmardija Dijankovečkog 6, išla je prema sjeveru u smjeru obrnutom od kazaljke na satu. Ta je numeracija nastala prije popisa stanovništva 1869. godine, vjerojatno prigodom popisa 1857. godine, a dopunjena je 1869. Nova gradska numeracija započinjala je sa zgradom općine (I. Zakmardija Dijankovečkog 3) i kretala se u smjeru kazaljke na satu, a uvedena je vjerojatno prigodom popisa stanovništva 1880. godine.⁷

Na kućnim brojevima 177 i 340 spominju se suvlasnici: Horvat Ivan, užar, Horvat Mirko, užar i Horvat Marija, rođena Bukveš.⁸

Kuća br. 340 sagrađena je na katastarskoj čestici 744 (kuća s dvorištem). U ovu cjelinu spadaju i *voćnjak kod kućah* (k. č. 745) i *put kod kućah* (k. č. 746).

Na k. č. 750 bila je kuća br. 177.⁹

Po Katastarskom planu Križevaca iz 1907. godine kuća broj 340 bila bi današnja kuća u Frankopanskoj ulici br. 7, a kuća broj 177 nalazila se na mjestu gdje je sada izgrađena nova kuća u Frankopanskoj 5. Postoji i prikaz kuće Karla Horvata na razglednici poslanoj 1904. godine, a snimljenoj vjerojatno krajem 19. ili na samom početku 20. stoljeća (slika). U zgradi današnjeg Gradskog muzeja bila je gostionica, a južno od nje, na mjestu današnjeg Kina Kalnik, nalazila se stara zgrada. Preko puta te zgrade bila je rodna kuća Karla Horvata - kuća s obrtničkom oznakom čizmara (otac Karla Horvata bio je čizmar). Na nju se na sjeveru naslanjala kuća koje danas više nema i na čijem mjestu je sada ulica Augusta Šenoa.

U Imeniku zavičajnika Slobodnog i kraljevskog grada Križevci¹⁰ na 446 stranici upisani su sljedeći članovi obitelji Horvat:

- Mirko, rođen 1840., Križevci k.b. 340, uživa zavičajno pravo na temelju poroda
- Dragutin sin mu, rođen 1874., ostalo kao kod oca, umro kao svećenik i sveučilišni profesor
- Franjo, ing. sin mu, rođen 1877. ostalo kao kod oca, umro 6. 1. 1941. u Zagrebu Pavlinovićeve ul. 14. Župni ured Sv. Blaža br. 2064/41.
- Franca, žena Franje, rođena 1887., ostalo kao kod Mirka.

Dana 18. veljače 1906. na temelju kupoprodajnog ugovora od 13. veljače 1906. uknjiženo je pravo vlasništva u korist dr. Karla Horvata i Franje Horvata iz Križevaca. Oni prodaju nekretnine 1918. g. Dalje ima više vlasnika. Godine 1933. je vlasnik I. Britvec. Godine 1960. kuća sa zemljištem je nacionalizirana, a kasnije (1963. g.) dio tog zemljišta je ipak, na temelju rješenja o nasljeđivanju, pripao nasljednici I. Britveca.

Mirku i Mariji Horvat rodio se tri godine nakon Karla i drugi sin - Franjo koji je, nakon što se oženio Frankom Lenarčić, neko vrijeme živio u

⁶ *Kazalo Knjige zavičajnika (do 1918)*. Arhivski fond Gradskog poglavarstva Križevci, Državni arhiv, Bjelovar 398.

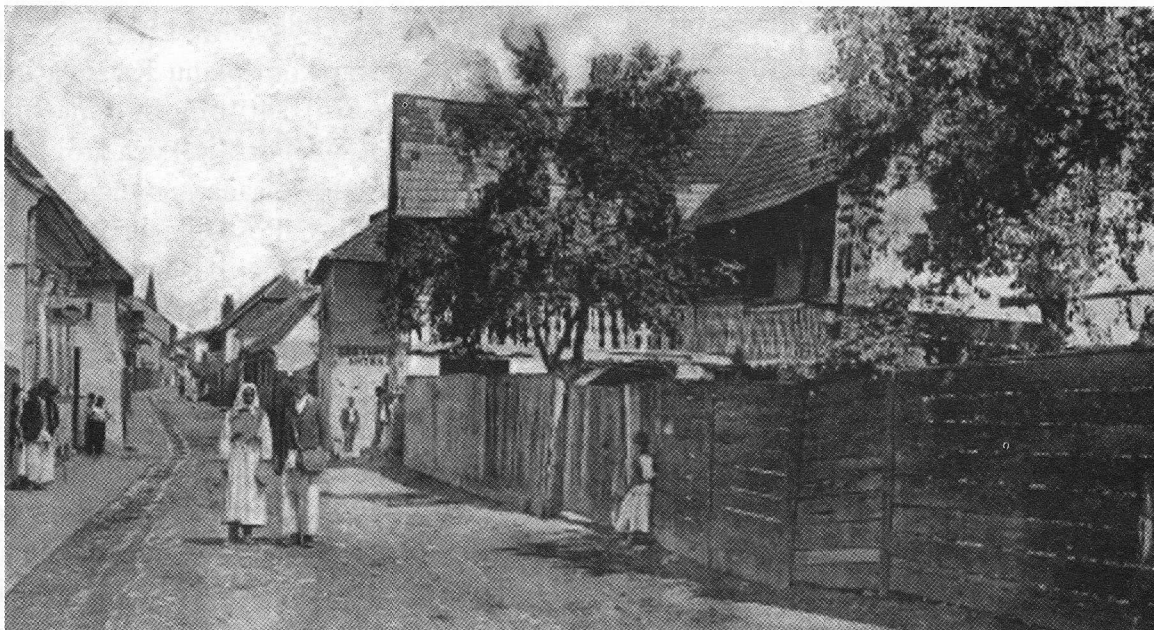
⁷ Bedenko, Vladimir (1975): Križevci - razvoj grada. *Glasnik Arhitektonskog fakulteta*, 3, (Separat), Zagreb, str. 46.

⁸ Katastarska općina Križevci, Vlastovnica, zemljiško knjiški uložak: 320 (Upisi vlasništva).

⁹ Katastarska općina Križevci, Posjedovnica, zemljiško knjiški uložak: 320 (Označenje nekretnine).

¹⁰ *Imenik zavičajnika Slobodnog i kraljevskog grada Križevci*. Knjiga II, Arhivski fond Gradskog poglavarstva Križevci (1918-1941.) Državni arhiv Bjelovar 399.

*Današnja Frankopanska ulica s prikazom rodne kuće Karla Horvata - na slici lijevo
(Zbirka razglednica, Gradski muzej Križevci)*

roditeljskoj kući, a kasnije je odselio u Zagreb. Roditelji Karla Horvata često su bili vjenčani kumovi svojim prijateljima i krsni kumovi njihovoj djeci. Tako se u Matičnim knjigama rođenih i vjenčanih mogu pratiti njihovi brojni kontakti s obiteljima najčešće iz Križevaca, Dijankovca i Majurca. Vjerojatno zbog njegovog zanimanja i lošeg imovinskog stanja, uz ime Mirka Horvata gotovo se nigdje ne spominje njegovo plemenito porijeklo, međutim već u osnovnoškolskim imenicima pa i dalje, često uz imena njegove djece stoji naziv *plemeniti*. U mlađim školskim danima u školskim imenicima ime Karla Horvata navodi se u hrvatskoj verziji - Dragutin, čak i Dragan.

Karlo Horvat bio je upisan u Glavni imenik (maticu) učenika Opće pučke škole Križevci pod br. 142., međutim navedena knjiga nije sačuvana.

Osnovnu pučku školu pohađao je od 1880. do 1885. godine. Zanimljivo je da je treći razred polazio dva puta iako je bio vrlo dobar učenik. Tada, šk. god. 1883./84. on postaje odličnim učenikom, a aktivan je i u slobodnim aktivnostima (uči svirati violinu):

1. razred 1880./81.	opći red napretka I.
2. razred 1881./82.	I.
3. razred 1882./83.	I.
3. razred 1883./84.	I. s odlikom
4. razred 1884./85.	I. s odlikom ¹¹

Po tadašnjem sustavu ocjenjivanja učenici koji koncem školske godine u napretku dobiju prvi opći red (s odlikom ili bez nje) mogu početkom iduće preći u sljedeći viši razred. Prvi opći red s odlikom dobivali su učenici koji su iz pojedinih predmeta većinom imali dobre radove, a nisu imali više od jednog dovoljnog reda. Prvi opći red bez odlike dobivali su učenici koji nemaju niti jedan nedovoljan red. Osim ovih zaključnih ocjena postojali su drugi i treći opći red.¹²

¹¹ Godišnja izvješća Obće pučke dječjačke i djevojačke škole u Križevcama 1880/81-1884/85. (Kvirin Vidačić). Ispitna izvješća o napretku učenikah 1880/81-1884/85. Arhivski fond Osnovne škole Vladimir Nazor Križevci, Državni arhiv Bjelovar 118, arh. jedinice 26-30.

¹² Cuvaj, A. (1911): *Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas (od 31. svibnja 1875. do 31. listopada 1888.)*. Sv. VII., Zagreb.
Cuvaj, A. (1913): *Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas (od 31. listopada 1888. do danas)*. Sv. VIII., Zagreb.

Godine 1886./87. Karlo Horvat je pohađao Varaždinsku gimnaziju i prvi razred je prošao s I. redom. Zatim je prešao u Zagreb gdje je pohađao Kraljevsku veliku gimnaziju. U Glavnom imeniku i Izvješćima Kraljevske velike gimnazije u Zagrebu upisan je pl. Dragutin Horvat koji je sve razrede od drugog do šestog završio s općim uspjehom prvog reda. U školskim godinama 1891./92. i 1892./93., kada je pohađao 7. i 8. razred, njega u imenicima i izvješćima nema. Nadalje postoji podatak da je pl. Karlo Horvat 1893. godine položio ispit zrelosti, da uči bogoslovje i da je 8 godina bio u gimnaziji.¹³ U Zagrebu je ispočetka stanovao u Jurjevskoj 21 kod podvornika Franje Stankovića, a kasnije u Nadbiskupskom orfanotoriju. Bio je oprostjen od plaćanja školarine. U gimnaziji su mu, između ostalih, predavali profesor Vjekoslav Klaić i dr. August Musić.

Nakon završene gimnazije K. Horvat je upisao studij na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, Teologiju je završio 1897. godine i prvu svetu misu služio je u Križevcima. Zatim je bio kapelan u Pregradi i Selnici, a nakon toga je upisao studij u Beču. Godine 1898. upisan je u III. semestar povijesti i zemljopisa na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu¹⁴:

III. semestar 1898./99.

Karlo pl. Horvat, otac Mirko posjednik.

Upisan 21. 10. 1898. na temelju dikasterija bečkog sveučilišta od 12.10.1898. br. 701 i svjedočbe zrelosti kr. gimnazije zagrebačke od 26.6.1893., br. 49.

Plaća školarinu od 20 forinti.

Sluša kolegije:

¹³ *Izvješća Kraljevske velike gimnazije u Zagrebu 1885./86.-1893./94.* Državni arhiv u Zagrebu
Glavni imenik Kraljevske velike gimnazije u Zagrebu, Arhiv grada Zagreba.

¹⁴ *Imenik redovitih slušalaca Kraljevskog sveučilišta Franje Josipa I u Zagrebu (red. sluš. u Mudroslovnom fakultetu).* Arhiv Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Opća pedagogija	3	Dr. Arnold
Franačka historija do Karla Velikog	3	Dr. Nodilo
Povijest Engleske	5	Dr. Klaić
Povijest Hrvatske od najstarijih vremena	4	Dr. Smičiklas
Izvori za hrvatsku povijest	2	Dr. Smičiklas
Diplomatika	2	Dr. Smičiklas
Mitologija grčke umjetnosti	2	Dr. Brunšmid
Opći zemljopis	4	Dr. Hranilović
Odabrani dijelovi grčke sintakse	2	Dr. Musić
Praktične vježbe	3	Dr. Hranilović

IV. semestar 1898./99.

Upisan 8. 5. 1899.

Sluša kolegije:

Narodna skupština francuska	4	Dr. Nodilo
Diplomatika	4	Dr. Smičiklas
Izvori za povijest Hrvatske	2	Dr. Smičiklas
Seminar	2	Dr. Smičiklas
Povijest novoga vijeka	5	Dr. Klaić
Uvod u historiju Slavena	3	Dr. Klaić
Opća geografija	4	Dr. Hranilović
Povijest geografije	2	Dr. Hranilović
Praktične vježbe	3	Dr. Hranilović
Grčka mitologija	4	Dr. Brunšmid
Istočno rimsko carstvo	2	Dr. Manojlović
Hrvatska literatura do 15. vijeka	3	Dr. Šurmin

V. semestar 1899./00.

Karlo pl. Horvat, otac Mirko gostioničar u Križevcima.

Upisan 6. 10. 1899. Plaća školarinu od 20 forinti.

Stan: Kaptol 29.

Sluša kolegije:

Etika	4	Dr. Maković
Pedagogijski seminar	10	Dr. Arnold
Grčka historija	3	Dr. N. Nodilo
O historijskoj metodi	3	Dr. V. Klaić
Povijest Hrvatske od 1526-1848	4	Dr. Smičiklas
Izvori povijesti Hrvatske	4	Dr. Smičiklas
Geografija austro-ugarske monarhije	2	Dr. Hranilović
Hrvatska gramatika	2	Dr. Šurmin
Seminar	2	Dr. N. Nodilo
Povijest crkvene umjetnosti	3	Dr. Kršnjavi

VI. semestar 1899./00.

Karlo pl. Horvat, otac Mirko posjednik u Križevcima.

Upisan 13. 5. 1900. na temelju indeksa o polasku Sveučilišta Franje Josipa I u Zagrebu. Plaća školarinu 40 kruna.

Stan: Kaptol 29.

Sluša kolegije:

Pedagogijski seminar	10	Dr. Arnold
Grčka historija	3	Dr. N. Nodilo
Povijest srednjeg vijeka	3	Dr. Klaić
Seminar	3	Dr. Smičiklas
Lice zemlje	4	Dr. Hranilović
Praktične vježbe	2	Dr. Hranilović
Kartografske radnje	3	Dr. Hranilović

Diplomirao je 1900. godine i iste godine napisao studiju o hrvatskom banu Tomi Bakaču-Erdödyju te postao doktorom filozofije.